

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประวัติความเป็นมาของแก้ว เริ่มตั้งแต่แก้วธรรมชาติซึ่งเกิดจากภูเขาไฟ เมื่อภูเขาไฟระเบิดของเหลวที่เรียกว่า “ลาวา” ก็ไหลออกมา ลาวานี้มีอุณหภูมิสูงมากเมื่อผ่านหินทรายแร่ธาตุต่างๆ จะสามารถหลอมแร่ธาตุและหินทรายเข้าด้วยกันเป็นของเหลว เมื่อของเหลวเย็นลงจะกลายเป็นของแข็งที่มีสีส้มและโปร่งแสง ของแข็งเหล่านี้ก็คือ แก้วที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เรื่องของแก้วตั้งแต่โบราณนั้น ชนชาติอียิปต์เป็นชาติแรกที่ทำแก้วขึ้นใช้เมื่อ 4,000 ปีก่อนคริสตกาล แก้วที่ทำขึ้นเป็นแก้วใสและมีสีส้มต่างๆ เช่น ลูกปัดสี (glass bead) ภาชนะแก้วที่ถูกค้นพบในประเทศอียิปต์และซีเรีย ในยุคประวัติศาสตร์สมัยกลาง (Middle Ages) ชาวเวนิซ ได้ใช้เวลานับศตวรรษในการพัฒนาการทำแก้วให้มีสีส้มเป็นเครื่องตกแต่งประดับประดาจนเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

ปัจจุบันนักเคมีสามารถประดิษฐ์แก้วต่างๆชนิดด้วยความรู้ ความชำนาญและทั้งสามารถประดิษฐ์แก้ว ที่มีส่วนประกอบชนิดต่างๆ เช่น แก้วตะกั่ว (Lead glass) แก้วโซดา (Soda glass) แก้วเงิน (Silver glass) แก้วทนไฟ (Borosilicate glass) ฯลฯ เพื่อใช้ในการค้าด้านวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม ประเทศไทย ปัจจุบันได้มีโรงงานแก้วขนาดใหญ่ อยู่หลายโรงงาน เช่น โรงงานแก้วบางนา โรงงานแก้วอาษาฮี บริษัทโอเซียนกลาส โรงงานแก้วบีจีไอ ฯลฯ การประดิษฐ์เป็นรูปทรงต่างๆสวมนมาจะประดิษฐ์จากแก้วที่หลอมเหลวในเบ้า โดยใช้ท่อเหล็กกลวงยาวประมาณ 1.5 เมตรจุ่มลงไปในแก้วที่หลอมเหลวแล้วนำมาประดิษฐ์ หรือเป่าเป็นรูปทรงต่างๆ ตามความต้องการของช่างเป่าแก้ว และในปัจจุบันมีนักประดิษฐ์สามารถหลอมแก้วให้เป็นแท่งแก้วตันใสและมีสีต่างๆ เพื่อนำมาหลอมเหลวกับตะกั่วเป่าแก้วแล้วประดิษฐ์เป็นรูปทรงต่างๆ ตามความต้องการแต่เป็นสิ่งประดิษฐ์ชิ้นเล็กๆไม่ใหญ่โตนัก (ชู วิทยาคุณ , ม.ป.ป : 1)

ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตั้งอยู่ที่ ต.ช้างใหญ่ อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา ได้ดำเนินงานตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ มีวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมบรรดาบุตรหลานของชาวไร่ชาวนาผู้ยากไร้ ให้มีอาชีพเสริมด้วยการผลิตงานศิลปาชีพ อัน ได้แก่ งานช่างฝีมือด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จึงมีนโยบายแน่วแน่ที่จะอนุรักษ์ และพัฒนาทั้งด้านฝีมือและศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านให้ดีขึ้นเป็นลำดับ ส่งความเป็นเลิศในแต่ละสาขาและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของศิลปกรรมไทยใน

ด้านความประณีตสวยงาม ใหม่ แปลก และสมบูรณ์แบบ ในขณะที่เดียวกันจะปลูกฝังให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประพุดิตนเป็นคนดีที่มีความรับผิดชอบอยู่ในกรอบของกฎหมาย ศีลธรรม และไม่ว่าจะทำกิจกรรมใดต้องทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตามที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชเสาวนีย์ และทรงให้ความสำคัญในเรื่องเหล่านี้ตลอดมา นอกจากนั้นศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ ยังเป็นแหล่งผลิต จำหน่ายและสาธิตงานศิลปาชีพ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม รวมทั้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมไทย

โครงการศิลปาชีพได้ดำเนินการฝึกอบรม ด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2524 เป็นต้นมา โดยมีการแบ่งการฝึกอบรม ออกเป็นแผนกต่างๆ รวมทั้งสิ้น 30 แผนก และแผนกช่างเป่าแก้ว เป็นแผนกหนึ่งที่ได้รับคามนิยมาจากผู้เข้ามาศึกษาหาความรู้และเทคนิควิธีการในการฝึกทักษะการเป่าแก้วศิลป์ให้มีรูปทรงที่สวยงาม และมีคุณค่าทางศิลปะ

ภาพที่ 1 ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร

ภาพที่ 2 สาธิตงานเป่าแก้ว ของแผนกช่างเป่าแก้ว

ภาพที่ 3 ผลิตภัณฑ์เป่าแก้วที่จำหน่าย ได้แก่ ต้นไม้ ดอกไม้ และรูปนก เป็นต้น

บรรจุกัณฑ์นับว่ามีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจ เนื่องจากสามารถเป็นสื่อโฆษณา ณ จุดขายปลีกไปสู่มือผู้ซื้อโดยตรง แสดงถึงชื่อเสียงของบริษัทผู้ผลิต ตราสินค้า คุณสมบัติสรรพคุณและวิธีการใช้ของสินค้า และยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ให้สินค้าและองค์กรได้ เช่น การพัฒนาบรรจุกัณฑ์ใหม่ที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมกระบวนการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เป็นต้น ซึ่ง ปูน คงเจริญเกียรติ และสมพร คงเจริญเกียรติ (2541) ได้ให้นิยามของคำว่า บรรจุกัณฑ์ว่า บรรจุกัณฑ์เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ใช้ในการบรรจุสินค้าในการจัดจำหน่าย เพื่อสนองความต้องการของผู้ซื้อและหรือผู้บริโภคด้วยต้นทุนที่เหมาะสม

สรุปโครงการ

จากการสอบถามผู้ผลิตและผู้จำหน่าย ผลิตภัณฑ์เป่าแก้ว ของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ฯ ผลิตภัณฑ์เป่าแก้วส่วนใหญ่เป็น รูปต้นไม้ รูปดอกไม้ และรูปสัตว์ต่างๆ ที่มีความหลากหลาย มีขนาดเล็กถึง ขนาดใหญ่ พบว่า รูปต้นไม้ รูปดอกไม้ ที่ขนาดใหญ่จะมีชิ้นส่วนของใบและดอกที่เปราะบางแตกหักได้ง่ายเมื่อบรรจุลงกล่องที่ไม่เหมาะสม

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พบว่า ยังขาดการพัฒนาด้านการออกแบบบรรจุหีบห่อที่เหมาะสมทั้งในด้านการป้องกันความเสียหาย ในการนำพาสำหรับผู้บริโภค และกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการทำวิจัยโครงการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์งานเป่าแก้ว ของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ฯ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาไทย ให้มีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของความเป็นไทย โดยสื่อถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ความงาม สร้างคุณค่า รวมทั้งการอนุรักษ์สืบสานงานศิลปวัฒนธรรมไทยให้สืบทอดต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์งานเป่าแก้ว ของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
2. เพื่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์งานเป่าแก้ว ของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจ ของกลุ่มเชี่ยวชาญด้านบรรจุภัณฑ์ กลุ่มผู้ผลิต กลุ่มผู้จำหน่าย และกลุ่มผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ ที่มีต่อรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาข้อมูล การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์งานเป่าแก้ว ของ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. เป็นผลิตภัณฑ์งานเป่าแก้ว ของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ เช่น รูปต้นไม้ รูปดอกไม้ ลักษณะของลำต้นมีรากเป็นฐาน ที่จะนำมาศึกษาและพัฒนาในรูปแบบบรรจุภัณฑ์
2. เป็นบรรจุภัณฑ์เพื่อการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์งานเป่าแก้ว ของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

- 1.1 กลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์งานเป่าแก้ว ของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ
- 1.2. กลุ่มผู้สนใจผลิตภัณฑ์ ที่เข้ามาภายในศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ
- 1.3. กลุ่มผู้จำหน่าย ผลิตภัณฑ์ของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ
- 1.4. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านบรรจุภัณฑ์ ภาครัฐและภาคเอกชน

2. กลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนรวม 115 คน ดังนี้

- 2.1 กลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์งานเป่าแก้ว ของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ จำนวน 5 คน
- 2.2. กลุ่มผู้สนใจผลิตภัณฑ์ ที่เข้ามาภายในศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ จำนวน 80 คน
- 2.3. กลุ่มผู้จำหน่าย ผลิตภัณฑ์งานเป่าแก้ว ของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ จำนวน 20 คน
- 2.4. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านบรรจุภัณฑ์ ภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 10 คน

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ที่พึงประสงค์ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการใช้งานและด้านการตลาด ตามกรอบแนวคิดไว้ดังนี้ (ปุ่น คงเจริญเกียรติ และสมพร คงเจริญเกียรติ, 2541 : 8-9)

หน้าที่ด้านการใช้งาน

- การทำหน้าที่บรรจุใส่ – ห่อสินค้า
- การทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองสินค้าไม่ให้เสียหาย
- การทำหน้าที่รักษา เช่น การป้องกัน
- การทำหน้าที่ขนส่ง จากแหล่งผลิตไปยังแหล่งขาย การรวมหน่วยสินค้าเพื่อสะดวก ในการเคลื่อนย้าย
- การวางจำหน่าย ที่เหมาะสมกับชั้นวางสินค้า

หน้าที่ด้านการตลาด

- ทำหน้าที่ส่งเสริมการขาย เพราะบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบสวยงามสามารถเป็นสื่อโฆษณา ตัวเองได้ หรือการออกแบบบรรจุภัณฑ์เฉพาะกาล เป็นต้น
- ทำหน้าที่เป็นฉลากแสดงข้อมูลของสินค้า เช่น ส่วนประกอบ วันผลิต ฯลฯ
- ทำให้ตั้งราคาขายได้สูงขึ้น เนื่องจากบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามจะสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า ได้การเพิ่มปริมาณขาย ด้วยการรวมหน่วยบรรจุภัณฑ์
- ทำให้เกิดความถูกต้องรวดเร็วในการขาย โดยการใช้บาร์โค้ดบนบรรจุภัณฑ์การร่วมมี บทบาทในการรณรงค์เรื่องต่างๆ เช่น การท่องเที่ยว การกินของไทยใช้ของไทย เป็นต้น

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. บรรจุภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่ทำหน้าที่รองรับหรือหุ้มผลิตภัณฑ์ เพื่อทำหน้าที่การ ป้องกันผลิตภัณฑ์จากความเสียหายต่างๆ ช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการขนส่งและการเก็บ รักษา ช่วยกระตุ้นการซื้อตลอดจนแจ้งรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ (ดำรงศักดิ์ ชัยสนิท, 2537 : 3) บรรจุภัณฑ์ที่ทำหน้าที่ช่วยส่งเสริมการขายสินค้าในท้องถิ่น (ปุ่น คงเจริญเกียรติและสมพร คงเจริญเกียรติ , 2541: 205)

2. ผลิตภัณฑ์งานเป่าแก้ว หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการเป่าแก้วศิลป์ให้มีรูปทรงที่ สวยงามและมีคุณค่าทางศิลปะ เช่น รูปต้นไม้ รูปดอกไม้ รูปสัตว์ ฯลฯ

3. ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ หมายถึง ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตั้งอยู่ที่ ฯ ตำบล ช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. ผู้ผลิต หมายถึง ช่างผู้ผลิตแผนกเป่าแก้ว ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ ตำบล ช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5. ผู้จำหน่าย หมายถึง พนักงานจำหน่ายผลิตภัณฑ์แผนกเป่าแก้ว ภายในอาคารแสดงสินค้า ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ ฯ ตำบล ช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6. ผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ หมายถึง บุคคลผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์เป่าแก้วและบุคคลที่เข้าเยี่ยมชม ทัศนศึกษาตลอดจนศึกษาดูงานภายในศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ ตำบล ช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

7. ผู้เชี่ยวชาญด้านบรรจุภัณฑ์ หมายถึง บุคคลที่มีประสบการณ์มีความเชี่ยวชาญทางด้านงานบรรจุภัณฑ์ นักวิชาการ จากสถานประกอบการเกี่ยวกับด้านบรรจุภัณฑ์ ทั้งของภาครัฐ และภาคเอกชน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา คือ มีประสบการณ์ทางด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์งานเป่าแก้วของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

2. ได้แนวทางการสร้างบรรจุภัณฑ์เพื่อการจัดจำหน่าย การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์งานเป่าแก้วของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตามแนวทางที่ศึกษาวิจัย ความต้องการของตลาด

3. เพื่อการส่งเสริมการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์งานเป่าแก้วของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลาย

4. เพื่อส่งเสริมการออกแบบและการผลิตบรรจุภัณฑ์ในประเทศ ให้ก้าวหน้าและส่งเสริมนโยบายการใช้สินค้าภายในประเทศ